

نزاع ماشین‌ها و عدالت

جمیله علم‌الهدی /

دانشیار فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه شهید بهشتی

چالش اصلی دولت در خود رویکرد عدالت خواهانه آن است. رویکرد فسادستیزی دولت همراه با مأموریت‌هایی که برای تأمین معیشت مردم دارد، در برابر ساختار پیچیده عدالت‌گریز نهاد‌های اجتماعی، خود به خود یک چالش بزرگ تلقی می‌شود. مطالبه توأمان «آزادی و عدالت» از سوی مردم همراه با ظهور مفهوم جدید «اقتصاد دانش بنیان» چالش‌های اساسی تری را پیش روی دولت قرار می‌دهد. برای تبیین این چالش‌ها لازم است در این نوبت، مطالبی به عنوان پیش درآمد و به صورت اشاره مطرح شود.

انسان‌ها از طریق تولد طبیعی وارد زندگی اجتماعی می‌شوند و از همان لحظه تولد، حیات عقلی‌شان آغاز می‌شود. انسان به محض این‌که زنده متولد شود و هوشیار به دنیا بیاید، درگیر حیات عقلانی می‌شود؛ زیرا می‌خواهد زنده بماند، پس باید یاد بگیرد که چگونه زنده بماند. انسان یک موجود زنده است و به شدت درگیر رفع نیازهای خود برای زنده ماندن است. لزوم رفع نیازهای حیاتی، انسان‌ها را وادار می‌کند تا از استعدادهایی که به طور خدادادی برای یادگیری دارند، کمک بگیرند؛ یعنی انسان‌ها از ابتدای تولد، حیات عقلی خود را با درک تغییرات حسی و نیازهای طبیعی و یادگیری روش‌های رفع این نیازها همچون یادگیری روش خوردن و نوشیدن و اعلام نیاز کردن آغاز می‌کنند.

یادگیری در نظام‌های اجتماعی شروع می‌شود. اولین نظام‌های اجتماعی که انسان با آن درگیر می‌شود یکی زبان مادری و دیگری نظام «معنایی-عاطفی» خاصی است که به آن «خانواده» می‌گوییم. انسان با تولد در خانواده در یک نظام معنایی و عاطفی خاص شروع به یادگرفتن می‌کند. یادگرفتن یکی از صورت‌های عقل‌ورزی است. امتیاز انسان بر سایر موجودات این است که محتوای این عقل‌ورزی، علاوه بر امور روزمره، شامل مفاهیم و احکام کلی و همچنین گزاره‌هایی است که به رویدادهایی در گذشته، یعنی قبل از تولدش، مربوط می‌شود.

اجباری بودن حیات عقلانی برای انسان